

Åtgärdsrekommendationer | PlastLIFE-projektet | November 2025

Knep för kommuner: att öka återanvändning vid evenemang

EU:s lagstiftning styr mot att minska användningen av engångsplastprodukter och uppmuntrar en övergång till återanvändbara alternativ. I framtiden bör konsumenter ha möjlighet att köpa take away -mat och dryck i egen behållare eller i återanvändbar förpackning. Målet är att minst 10 procent av hämtmaten ska säljas i återanvändbara förpackningar år 2030.

I Finland är engångskärl särskilt vanliga vid servering på utomhusevenemang. Kommuner och regioner har en central roll som möjliggörare och föregångare inom cirkulär ekonomi.

- **Handla ansvarsfullt.** Offentlig upphandling är ett sätt att främja evenemangens hållbarhet och övergången från engångskultur till resurseffektiv evenemangsproduktion.
- **Skapa en marknad för nya tjänster.** Kommuner kan styra utveckling av företagens tjänsteutbud i önskad riktning.
- **Våga prova.** Att lära sig en ny handlingsmodell kräver tid och tålamod. Nätverka och delta i återanvändning kampanjer. Din egen entusiasm för ämnet inspirerar andra aktörer.
- **Satsa på tydlig kommunikation.** Klargör för alla parter vad återanvändning innebär och vilka verksamhetsmodeller som eftersträvas. God kommunikation före och under evenemanget hjälper besökare att förfara rätt.
- **Lär av andra och dela dina erfarenheter.** Det finns redan erfarenheter av återanvändning vid evenemang i Finland. Samla information innan ditt eget försök och dra nytta av befintliga kunskaper. Berätta om dina egna försök och samla in numeriska data för andras nytta.

Suomen ympäristökeskus
Finlands miljöcentral
Finnish Environment Institute

syke.fi/sv | miljo.fi

Foto: Outi Jounila, Esbo stad

Förbud mot vissa engångsplastprodukter

EU:s direktiv om att minska miljöpåverkan från vissa plastprodukter (SUP-direktivet) ställer produktförbud, krav på produktdesign och märkning samt reglerar utökat producentansvar och konsumentinformation. Förbuden omfattar bland annat engångsbestick i plast (gafflar, knivar, skedar, ätpinnar), tallrikar, sugrör, drinkpinnar samt livsmedelsförpackningar, dryckesbehållare och muggar av expanderad polystyren. Direktivet har implementerats i Finland genom ändringar i avfallslagstiftningen samt ett frivilligt greendeal-avtal för engångsförpackningar.

Ansvarsfull organisatör kräver återanvändning

Offentliga upphandlingar är ett sätt att främja evenemangens hållbarhet och övergången bort från engångskulturen. I upphandlingar kan man till exempel: inkludera ersättning av engångsplastprodukter med återanvändbara alternativ eller lyfta fram återanvändning i marknadsdialogen.

Anbudsförfrågan styr hållbarhetsnivån

I anbudsförfrågningar kan man ställa krav eller jämförelsekriterier som gynnar återanvändbara kärl eller tjänster som inkluderar användning, retur och diskning av kärl. Målet kan till exempel vara en returgrad på minst 80 procent. Dessutom kan man kräva att leverantören använder återanvändbara tallrikar, glas och bestick samt ansvarar för deras insamling, diskning och retursystem. Anbud kan bedömas utifrån retursystemets funktion, livscykelkostnader och användarvänlighet. Avtalsvillkor kan till exempel innehålla krav på rapportering av användning och avfallsmängder efter evenemanget.

Offentliga upphandlingar kan också utnyttja uthyrnings- och delningstjänster. Om jämförelsekriterierna baseras på livscykelkostnader i stället för enbart inköpspris, kan återanvändning visa sig vara det mest ekonomiskt fördelaktiga alternativet.

Foto: Finlandia-loppet fotoarkiv

Modeller för hållbar upphandling

EU har publicerat kriterier för gröna upphandlingar (GPP) för mat- och cateringtjänster. De erbjuder modeller för tekniska krav och mätare vid utformning av upphandlingar.

I Storbritannien har staden **Manchester publicerat en guide** som beskriver vilka krav man kan ställa på arrangörer och hur man förhindrar att kärl hamnar utanför evenemangsområdet.

Standarder och miljömärkningar som stöd

Hållbarhet kan säkerställas även genom riktlinjer och standarder. I upphandlingar kan man kräva att en viss miljömärkning används eller att motsvarande kriterier uppfylls. Exempelvis kan den nordiska miljömärkningen (Svanen) tilldelas olika typer av evenemang.

Krav på återanvändbara kärl gäller främst evenemang med färre än 300 personer, där det finns ett separat område för sittning och maten inte tas med ut ur området. Vid dessa restaurang- och cafépunkter ska återanvändbara kärl användas. I marknadsdialogen kan man dock undersöka möjligheten att utvidga återanvändning även till större evenemang.

Minska evenemangets miljö- och kostnadspåverkan

Man kan påverka evenemangets miljöbesparingar genom att:

- Välja återanvändbara kärl.
- Minimera svinnet av återanvändbara kärl.
- Säkerställa att kärlen används flera gånger.
- Se till att transportlogistiken och diskningen av kärlen är effektiv och har låga utsläpp.
- När kärlen är utslitna och inte längre användbara bör de återvinnas i stället för att brännas som avfall.

De ekonomiska besparingarna med återanvändning kommer från flera olika källor. Besparingarna vid evenemang fördelas inte nödvändigtvis till samma aktör som kostnaderna. Återanvändbara kärl är dyrare än engångsartiklar, men deras användning minskar avfallet och nedskräpningen som uppstår vid evenemang. Besparingarna i avfallshantering och städning av evenemangsområdet syns vanligtvis inte hos dem som ordnar serveringen. Att minimera svinnet av kärl är också centralt ur kostnadssynpunkt. I Manchester har man vid evenemang motiverat deltagarna genom utlottningar eller donationer till välgörenhet i samma proportion som kärlen återlämnas till arrangören.

Estland som modell för Finland: fokus på definitioner

År 2024 trädde en lag i kraft i Estland som innebär att återanvändbara kärl måste användas vid alla offentliga evenemang. Förbudet mot engångskärl testades först i Tallinn med en gradvis strängare linje och infördes slutligen i hela landet. I början samlade lagens beredningsgrupp tjänsteleverantörer, vilket gav aktörerna möjlighet att påverka beredningen och förbereda sig för kommande skärpningar.

Trots goda förberedelser har man i Estland märkt att lagen har brister när det gäller definitioner: vissa tjänsteleverantörer utnyttjar det att lagen inte definierar hur ofta kärlen ska användas. Lagen kräver endast att återanvändbara kärl används vid evenemang, men inte att man ska ta hand om dem efter evenemanget. Dessutom har definitionen ”offentligt evenemang” väckt diskussion om hur den ska tolkas.

I Estland var det inledningsvis en utmaning att hitta tillräckligt många lämpliga tjänsteleverantörer. Så småningom, när efterfrågan ökade, började även antalet leverantörer, kapacitet och sortiment att öka. Utifrån Estlands erfarenheter lönar det sig i Finland att börja med mindre försök och sedan utvidga till större evenemang baserat på de lärdomar som erhållits.

Lärdomar från finländska evenemang

Tapiolas valborg försökte bli av med engångsbruk

Esbo stad genomförde ett pilotprojekt vid utomhusevenemanget Tapiolas Valborg (arrangerad av Tapiola gillet), där återanvändbara kärl användes i stället för engångskärl. Tre aktörer som serverade mat och dryck deltog i försöket, där Esbo stad anskaffade kärlen åt arrangören. Kärlen beställdes från Green Cup Oy, som skötte om leveransen och hämtningen av smutsiga kärl från evenemangsplatsen. Matföretagarna upplevde försöket som lyckat och skulle använda återanvändbara kärl även vid framtida evenemang. Evenemanget hade 1 500–2 000 besökare.

Man lärde sig att kommunikation och instruktioner om retur av kärl bör göras i förväg och synligt på plats. Information och vägledning minskar svinnet av kärl. Det är också bra att gå igenom rutinerna med tjänsteleverantörerna så att alla har samma kunskap om hur kärlen ska hanteras.

Tavastia-festivalverksamheten släcker den törstiga festivalpubliken

Helsingin Rock and Roll Oy, mer känt som Tavastia, fungerar som partner till festivalarrangörer för restaurang- och serveringstjänster vid evenemang. År 2025 har ett av Tavastias mål varit att minska nedskräpning. Detta har man försökt uppnå tillsammans med arrangörerna bland annat genom att öka andelen återanvändbara kärl i festivalernas restaurangtjänster. Vid servering används främst egna eller hyrda glas av hårdplast, drinkmuggar, ölstop, karaffer och hinkar. Vid sommarfestivaler kan behovet av kärl uppgå till tiotusentals.

Erfarenheterna visar att tillgången på kärl sätts på prov särskilt när flera stora evenemang ordnas samtidigt. Det är viktigt att tydligt informera kunderna om att kärlen är återanvändbara. Platsen för returstationer och eventuell pant bör kommuniceras klart. Användningen av återanvändbara kärl påverkar också personalbehovet: till exempel sker återlämning av pantmuggar ofta i slutet av evenemanget, vilket måste beaktas vid planering och placering av personalresurser. Även om användningen av återanvändbara kärl ökar kostnaderna något, anser Tavastia att satsningen på ansvarsfull verksamhet är värd insatsen.

Finlandia-loppet testar modigt återanvändbara muggar

Stora sportevenemang som ordnas utomhus skapar ett eget behov för serveringskärl. Vid snabba vätskepauser där tiden är avgörande är det inte möjligt att använda pantavgift för muggar. Finlandia-loppet har testat användning av återanvändbara muggar i samarbete med Green Cup Oy. Under hela evenemanget används cirka 50 000–70 000 engångsmuggar, varav en del har ersatts med återanvändbara muggar. Erfarenheterna har varit goda: skidåkarna har gillat muggarna och upplevt dem som högkvalitativa. Att hållbarhet syns vid evenemanget ger också imagemässiga fördelar, eftersom deltagare och samarbetspartners uppskattar ansvarstagandet.

En utmaning för återanvändning är de högre kostnaderna per mugg. Priset skulle kunna inkluderas i biljettpriset (ekotillägg), men å andra sidan kan höjda priser minska antalet deltagare. Arrangörerna för Finlandia-loppet har ändå aktivt funderat på mer hållbara lösningar för de kommande evenemang. Till exempel vill flera dryckesvarumärken ha sin logotyp på muggarna. Arrangörerna uppmuntrar varumärken att skaffa egna återanvändbara muggar som de kan använda vid sina egna varumärkesevenemang. På Island används ett koncept där deltagarna har med sig egen mugg.

För att främja återanvändning i kommunen bör man:

1. Gå med i olika nätverk och bekanta sig med deras publikationer

- Genom nätverket Zero Waste Cities har redan över 450 europeiska kommuner sedan 2007 förbundit sig till ett program som syftar till noll avfall.
- Gå med i PlastLIFE-projektets e-postlista (på finska). PlastLIFE främjar genomförandet av Finlands plastfärdplan bland annat genom att öka återanvändning av plast och minska onödig plastanvändning, till exempel vid evenemang.
- Utnyttja nätverket RREUSE, som är avsett särskilt för företag, men via nätverket hittar du listor över publikationer inom området samt nya samarbetspartners.
- Bekanta dig med nätverket Planet Reuse. Planet Reuse är ett europeiskt nätverk som främjar samarbete kring återanvändbara förpackningar.

2. Våga testa

- Genom försök blir rutinerna alltmer fungerande och etableras gradvis som det nya normala. Flera företag eller föreningar erbjuder även kärl för uthyrning. Se den uppdaterade listan över finländska tjänsteleverantörer på Kiertotalousratkaisuja.fi (på finska).

3. Lär av andra

- Kan man använda Maltas exempel vid evenemang? På Malta uppmuntras invånarna att ta med egna kärl, till exempel genom ekonomiska incitament som rabatter för dem som använder egen behållare.

4. Utnyttja finländska möjligheter

- Kranvatten i Finland är av utmärkt kvalitet. Arrangörer kan erbjuda påfyllningsstationer för egna vattenflaskor och i förhandskommunikationen uppmana deltagarna att ta med en egen flaska.

Foto: Marianna Sören

Foto: Outi Jounila, Esbo stad

Foto: Outi Jounila, Esbo stad

plastlife.fi/sv

PlastLIFE Finland

Följ Sykes aktuella forskning
syke.fi/forskning

Åtgärdsrekommendationer | PlastLIFE-projektet | November 2025

Knep för kommuner: att öka återanvändning vid evenemang

Skribenter: Hanna Savolahti, Helena Dahlbo, Katriina Alhola, Hanna Salmenperä, Sari Kauppi, Waltteri Heikkilä.

Redaktörer: Johanna Kaunisto och Katja Lepistö.

Utgivare: Finlands miljöcentral (Syke)

ISBN 978-952-11-5818-6 (pdf)

LIFE21-IPE-FI-PlastLIFE. PlastLIFE-projektet får finansiering från EU:s LIFE-program, med vilket projektens material har producerats. Innehållet i materialen representerar endast projektens egna åsikter, för vilka CINEA/Europeiska kommissionen inte ansvarar.

Suomen ympäristökeskus
Finlands miljöcentral
Finnish Environment Institute